

Tina VARGA OSWALD (Osijek)

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera

tvarga@ffos.hr

MILORAD NIKČEVIĆ – IZMEĐU HRVATSKE I CRNE GORE*

Ovaj rad prikaz je zbornika *Između dviju domovina: zbornik Milorada Nikčevića*. Naslovljen *Između dviju domovina: zbornik Milorada Nikčevića* zbornik je nastao u čast sedamdesete godišnjice života i četrdesetpete godišnjice znanstvenog rada prof. dr. sc. Milorada Nikčevića.

Na inicijativu brojnih kolega znanstvenika, prijatelja, poznavatelja i suradnika iz zemlje i inozemstva (Crne Gore, Srbije, Ukrajine, Bosne i Hercegovine, Njemačke) zbornik je posvećen temama proizašlim iz znanstvene djelatnosti prof. dr. sc. Milorada Nikčevića, kao i mnogim drugim srodnim književnopovijesnim, književnoteorijskim, povijesnim, jezikoslovnim, metodičkim pa i kulturološkim temama.

Ključne riječi: *Milorad Nikčević, povijest književnosti, povijest, jezikoslovlje, metodika nastave književnosti*

Naslovljen *Između dviju domovina: zbornik Milorada Nikčevića* zbornik je nastao u čast sedamdesete godišnjice života i četrdesetpete godišnjice znanstvenog rada prof. dr. sc. Milorada Nikčevića. Svečanost se obilježavanja uz prigodni kolokvij održala u Osijeku 27. svibnja 2011. godine pod pokroviteljstvom i (su)organizatorstvom mnogih institucija: Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Crnogorskog kulturnog društva „Montenegro-Montenegrina“ iz Osijeka, Hrvatskog-crnogorskog društva prijateljstva *Croatica-Montenegrina* iz Osijeka i Varaždina, Instituta za crnogorski jezik i književnost iz Podgorice te Savjeta za nacionalne manjine Vlade RH iz Zagreba. O slavljeniku i njegovom radu nakon pozdravnih riječi govorili su: mr. sc. Ernest Fišer, (*Croatica-Montenegrina*, Varaždin), prof. emeritus Stanislav Marijanović (Osijek), doc. dr. sc. Adnan Čirgić (Institut za

* *Između dviju domovina: zbornik Milorada Nikčevića*, priredili Milica Lukić i Jakov Sabljčić, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera U Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, 2011., str. 703.

crnogorski jezik i književnost, Podgorica), Aleksandar Radoman, prof. (Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica), mr. sc. Vladimir Vojinović (Filozofski fakultet, Nikšić), izv. prof. dr. sc. Milica Lukić (Filozofski fakultet, Osijek) i dr. sc. Jakov Sabljčić (Filozofski fakultet, Osijek). Svečanost je bila popraćena prigodnim glazbenim programom, retrospektivnom izložbom profesorovih knjiga i znanstveno-stručnih radova te domjenkom za sve uzvanike. Također, ujedno je i predstavljena slavljenikova najnovija knjiga *Crnogorske filološke teme* objelodanjena 2010. godine u izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost.

Na inicijativu brojnih kolega znanstvenika, prijatelja, poznavatelja i suradnika iz zemlje i inozemstva (Crne Gore, Srbije, Ukrajine, Bosne i Hercegovine, Njemačke) zbornik je posvećen temama proizašlim iz znanstvene djelatnosti prof. dr. sc. Milorada Nikčevića, kao i mnogim drugim srodnim književnopovijesnim, književnoteorijskim, povijesnim, jezikoslovnim, metodičkim pa i kulturološkim temama.

U uvodnom dijelu Zbornika nalazi se pjesma književnika Luje Medvidovića *Potvrda nadom i vjerom* s posvetom (Miloradu-Miši Nikčeviću) kojim autor želi odati priznanje, ali i duboko poštovanje prema čovjeku-znanstveniku koji *učini rodu glas*. Nakon *Predgovora* Milice Lukić, slijede dva teksta o dugogodišnjem prijateljevanju i znanstvenom radu s prof. dr. sc. Miloradom Nikčevićem. Riječ je o intimnim zapisima Ernesta Fišera *Znanstvenik i humanist s dvije domovine*, kao i osvrtu Stanislava Marijanovića *Milorad Nikčević – crnogorski znanstvenik u hrvatskom okrilju* na slavljenikov književni rad. Osim što je Milorad Nikčević redoviti sveučilišni profesor u trajnom zvanju na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Osijeku, književni povjesničar, teoretičar i književnik, autor brojnih knjiga proizašlih iz poredbenog istraživanja hrvatske i crnogorske književnosti, metodičar i metodolog, u tim tekstovima zapisano je i to, da je riječ o časnom i druželjubivom Čovjeku koji *stoji iza napisanog u svojim knjigama i ostvarenoga u svojim projektima* (S. Marijanović), o domoljubu dviju domovina, o prijatelju koji se *otprve nametnuo svojom toplom ljudskom neposrednošću i otvorenošću* (E. Fišer).

Zbornik se sastoji od pet zasebnih cjelina redom naslovljene: biografsko-bibliografski prilozi, članci o životu i radu prof. dr. sc. Milorada Nikčevića, članci iz književnosti, članci iz jezika i članci iz ostalih znanstvenih disciplina.

U prvom dijelu zbornika Jakov Sabljčić prikazao je biografski portret i cjelokupnu bibliografiju znanstvenog stvaralaštva prof. dr. sc. Milorada Nikčevića. Rođen 1941. godine u Stubici (Pješevici) u Crnoj Gori, najprije kao srednjoškolski profesor hrvatskog i ruskog jezika s književnošću, Milorad

Nikčević svoje je znanstveno napredovanje započeo još 1986. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku kao docent, a potom 1989. kao izvanredni profesor, zatim 1996. kao redoviti profesor i naposljetku 2001. godine kao redoviti profesor u trajnom zvanju. Razdoblje njegova znanstvena stvaralaštva sadrži 16 samostalnih knjiga, 21 uredništvo znanstvenih edicija, zbornika i monografija, tristotinjak znanstvenih izvornih, preglednih i stručnih radova u domaćim i inozemnim zbornicima i monografijama, časopisima, listovima i knjižicama sažetaka, kao i brojnih recenzija, osvrti, prikaza o čemu svjedoči stotinjak bibliografija.

Drugi dio Zbornika *Članci o životu i radu prof. dr. sc. Milorada Nikčevića* sadrži nekoliko tekstova o znanstvenom doprinosu prof. dr. sc. Milorada Nikčevića međunarodnoj suradnji hrvatsko-crnogorskih veza na području jezika i književnosti. Riječ je o radu Adnana Čirgića *Doprinos Milorada Nikčevića jezikoslovnoj montenegristici* u kojemu autor daje sintetički prikaz na jezikoslovni rad Milorada Nikčevića u području montenegristike. Slijedi rad Milice Lukić *Milorad Nikčević – crnogorsko-hrvatske i hrvatsko-crnogorske filološke veze* o epistološkim i heremneutičkim dimenzijama Nikčevićeva znanstvenog rada. U radu Krsta Pižurice *Milorad Nikčević i Istorija crnogorske književnosti – romantizam, realizam i moderna* prikazuje se istoimeni Nikčevićev rukopis. Nadalje, Aleksandar Radoman Miloradu Nikčeviću pristupa kao povjesničaru crnogorske književnosti u radu *Milorad Nikčević kao proučavalac crnogorske književnosti XIX i početka XX vijeka*. Slijedi prikaz Radoslava Rotkovića monografije *O trećem dijelu Istorije crnogorske književnosti Milorada Nikčevića*. U radu *Znanstveni doprinosi međunarodnog projekta Kulture u doticaju* Jakov Sabljčić daje pregled i ocjenu iznimno bogate izdavačke produkcije u razdoblju trajanja projekta od 1994. do 2011. godine. Posljednji rad u ovoj cjelini Vladimira Vojinovića *Nikčevićovo tumačenje utjecaja usmene književnosti na pisanu crnogorsku književnost* pojašnjava metodologiju ranijih istraživanja Milorada Nikčevića usmene i pisane crnogorske književnosti.

U trećem, četvrtom i petom dijelu Zbornika nalazi se 27 znanstvenih izvornih, preglednih i stručnih radova iz područja književnosti, jezika i ostalih znanstvenih disciplina. Autori su u Zborniku raspoređeni u pripadajuće cjeline abecednim redosljedom.

Iz područja književnosti Vanda Babić u radu „*Musarum Chorus*“ *Vicka Zmajevića* predstavlja istoimenu zbirku pjesama kao književnu građu. U radu *Krležin barokni mimohod u slici društvene zbilje* Branka Brlenić-Vujić problematizira panonsku podlogu u Krležinom književnom stvaralaštvu. Miljenko Buljac analitički pristupa lirskom pjesništvu Milana Begovića u okviru književne teorije Paula Ricoeura u radu *Pjesništvo Milana Begovića – lirske*

sastavnice, oblici i mikrostrukture. Helena Dragić izdvaja feljtonistiku Veselka Tenžere kao etnološku, filološku, povijesnu i antropološku riznicu u radu *Filološka interpretacija feljtonistike Veselka Tenžere*. Iz područja etimologije slijedi rad Marka Dragića *Prvosvibanjski i filipovski običaji i ophodi u kulturnoj baštini Hrvata i u europskom kontekstu* u kojemu se nedvojbeno ukazuje na bogatstvo hrvatske unutar europske tradicijske kulture i civilizacije. U radu *Ambivalentnost Andrićeva djela kroz ideologijsku i književnoumjetničku suprotstavljenu bošnjačku i srpsku recepciju: apsolutna umjetnička magija i upitna književna istinitost nekih Andrićevih proza* Rašid Durić ukazuje na (ne) raskidivost umjetničke magije i književne istinitosti u Andrićevim proznim tekstovima kroz ambivalentne spojeve agnosticizma i stoicizma. Iz područja psihologije razmatra se utjecaj okoline na odrastanje nadarenog djeteta u radu *Odrastanje nadarenog djeteta u romanima o Harryju Potteru J. K. Rowling*. Autorice Željka Flegar i Marina Rukavina na temelju analize književnog djela zaključuju kako je nadarenoj djeci potrebna potpora okoline te ravnoteža između logike i emocija. Olga Kravec u radu „*Slovo o polku Igorevu*“ u istraživanju hrvatskih znanstvenika Ivana Esiha te Josipa Badalića donosi pregled dvaju znanstvenika i njihovog istraživanja o ukrajinskom spomeniku *Slovo o polku Igorevu*. U radu *Hvalospjevi Ilije Okrugića Srijemca crnogorskom knezu Nikoli I. Petroviću Njegošu i srpskom kralju Aleksandru Obrenoviću* u kojima Jasna Melvinger naglašava utjecaj srpske i crnogorske epske tradicije; stilska su sredstva poznata iz pučke usmene književnosti. Na dramskim predlošcima Tanje Radović očituje se *pomaknuta stvarnost* kao stilska konzistencija na koju ukazuje Sanja Nikčević u radu *Tanja Radović ili kako je multimarketing osvojio naše snove*. Kristina Peternai Andrić i Dejan Varga istražuju aspekte filma *Zaselak* u kojima se za oblikovanje identiteta pojedinca ističe kategorija znanja/moći i prostora prema književnom teoretičaru Michelu Foucaultu. U radu *Kritika o Jagodi Truhelki*, Ana Pintarić daje pregled književne kritike i recepcije cjelokupnog književnog stvaralaštva Jagode Truhelke. Na sličnosti i različitosti poetičkih odrednica triju književnika Josipa Kozarca, Ivana Kozarca i Joze Ivakića ukazuje Ružica Pšihistal u radu *Trojica iz vinkovačkoga Krnjaša*. Krešimir Šimić proučava polivalentni književni *Motiv zlatnog doba u hrvatskoj renesansnoj književnoj kulturi* na primjeru raznovrsnih generičkih djela. Autorice Zlata Šundalić i Ivana Pepić usporedno prikazuju dvije molitve: *Molitvu suprotiva Turkom* Marka Marulića i *Pejsen zuper Turke* Primoža Trubara. Istraživanje u radu *Jedna tema, jedan žanr i dvije književnosti* rezultiralo je spoznajom o neuobičajenom molitvenom obrascu – molitvom protiv nekoga. Željko Uvanović i Karolina Krajačić u radu *Parfemistički Quasimodo pretvoren je u filmski dopadljiv lik (roman Patrica Süskinda „Parfem“ (1985.) i istoimena filmska ekranizacija Toma Tykwera)* uočavaju visok stupanj kompatibilnosti spomenutog književnog predloška i filmske adaptacije. U radu *Od ideologije do mitologije u Zilahyjevu romanu Od abecede žirafe*:

posljednji prozor u svijet Tina Varga Oswald tumači zamjenu uloga *ideologije* i *mitologije* u kontekstu *fenomena* Srednje Europe prema književnom teoretičaru Jeanu-Francoisu Lyotardu.

Iz područja jezikoslovlja Branimir Belaj prikazuje odnos gramatike, značenja i jezične uporabe u radu *Gramatika i značenje*. U razmatranju teorijskog pitanja autonomnosti gramatike („jaka“ / „slaba“ autonomija) autor nudi argument u prilog tezi o „slaboj“ autonomiji. U radu *Bilješke o jeziku glagoljičnoga protestantskoga* Katekizma iz 1561. godine, Stjepan Damjanović analizira neke jezične pojedinosti u *Katekizmu* i nudi smjernice za daljnje istraživanje utemeljene na raspravi Franje Fanceva iz 1916. godine. Loretana Farkaš daje pregled slavonskih grafijskih prijedloga preporoditelja Šimuna Mecića i Lovre Bračuljevića. Autorica u radu *Grafijska pitanja u Šimuna Mecića i Lovre Bračuljevića* opovrgava kritike koje su bile usmjerene na djela slavonskih pisaca prema kojima je njihova grafija zastarjela i teško čitljiva. U radu *Istrorumunjske posuđenice u vodičkom govoru iz rječnika* Ribarićeve studije o istarskim dijalektima, Goran Filipi donosi riječi uz objašnjenja iz Ribarićeve rječnika i naglašava težinu i problematiku procjene njihovog podrijetla: istrorumunjskoga ili balkanskih Vlaha. Uz srodne pojmove iz drugih znanstvenih disciplina kojima ju suprotstavlja, Branko Kuna izdvaja *posvojnost* kao zasebnu jezičnu i izvanjezičnu kategoriju u radu *Posvojnost: jezična i izvanjezična kategorija*. Milica Lukić tematizira zajednički odsječak hrvatskog i crnogorskog nacionalnoga i kulturnog prostora u radu *Glagolitica croatica – motenegrina ili o ćirilometodskim vezama hrvatskim i crnogorskim u 19. stoljeću*. Autorica u prilog filološkom i historiografskom istraživanju navodi sporazum *Konkordat* iz 1886. koji je bio od vitalnog značenja za hrvatske glagoljaše, kao i ekumensku ulogu dalmatinskog franjevca Šimuna Milinovića koju je preuzeo između Zapadne i Istočne crkve na crnogorskom prostoru. U radu *Jagićeva slavistička škola i Ukrajinci* Ljudmila Vasiljeva navodi ukrajinskog jezikoslovca i povjesničara Oleksandra Kolesa, ukrajinskog pjesnika, pripovjedača i filozofa Ivana Franka, dva ukrajinska jezikoslovca i slavista Kostu Kisilevskijevog i Ilariona Svjencickijevog na koje je posredno ili neposredno Vatroslav Jagić izvršio utjecaj u smjeru slavističke misli.

Iz ostalih znanstvenih disciplina na području povijesti Slaven Bertoša u radu *Migracijske poveznice između Izole i Pule u novom vijeku* analizira matične knjige grada Pule s obzirom na doseljenike iz Izole. Rezultati istraživanja nedvojbeno dokazuju postojeći intenzitet međusobnih migracijskih kontakata unutar Mletačke Istre. Petar Strčić i Mario Dagostin donose život i djelo Radule Butorovića u radu *Prof. dr. sc. Radule Butorović (1918–2003) kao borac za nacionalno oslobođenje zapadne Hrvatske i hrvatski povjesničar*. U radu *Borba za kaptolsku imovinu u istarskoj Biskupiji Pićan nakon seljačkih po-*

Tina VARGA OSWALD

---

buna tijekom XVI., XVII. i XVIII. stoljeća Alojz Štoković povijesno prikazuje nekoliko urbara Pićanske biskupije s naglaskom na njezino imovno stanje.

Zbornik završava slikovnim i dokumentacijskim zapisima o životu i radu Milorada Nikčevića. Uz priznanje „Pečat Grada Osijeka za izuzetna ostvarenja u području znanosti“ iz 2003. godine, nalazi se i pjesma Ivana Jakšina Brajovića *Zemljo moja* s posvetom Miloradu Nikčeviću. Slijede podaci o autorima i kazalo imena.

Iz tih ukupno 36 radova u Zborniku koji se dotiču mnogih nesumnjivo Nikčevićevih najvećih duhovnih i materijalnih vrijednosti, moguće je zaključiti kako se smisao njegova znanstvenog djelovanja, njegov značaj i značenje, očituje prvenstveno kroz *čvrstu i neprijepornu nacionalnu opredijeljenost, ali i posvjedočenu ljubav za svoje dvije domovine – staru Crnu Goru i novu Hrvatsku* (E. Fišer). U tome leži nadahnuće, posebnost i veličina, nesebičnost i mudrost, književno i znanstveno mjesto Milorada Nikčevića – profesora i Čovjeka – kao pojedinca u užoj i široj akademskoj zajednici.

Nakana toga uistinu opsežnog Zbornika prije svega jeste dar i zahvalnost kolega, suradnika, prijatelja i poznavatelja Milorada Nikčevića. Raznolikost pristupa književnim, jezikoslovnim i inim temama u njihovim radovima još jednom potvrđuje slavljenikovu bogatu znanstvenu i kulturnu djelatnost.

Tina VARGA OSWALD

MILORAD NIKČEVIĆ – BETWEEN CROATIA AND MONTENEGRO

This paper is a review of the book *Between two homelands: Collection of Papers of Milorad Nikčević*. The *Collection* was published to celebrate seventy years of life of professor Nikčević, and 45 years of his academic work. Created at an initiative of a number of fellow scientists, friends, experts and colleagues from home and abroad (Montenegro, Serbia, Ukraine, Bosnia and Herzegovina, Germany), the *Collection* is devoted to issues arising from scientific activities of Nikčević, as well as to many other related literary-historical, literary-theoretical, historical, linguistic, cultural and methodological issues.

Key words: *Milorad Nikčević, history of literature, history, linguistics*